

یادداشت

رفتار خوب با حیوانات یک ضرورت حیاتی است

دکتر سعید زین‌الدینی^{۱*}

^۱ دانشیار گرایش فیزیولوژی دام و طیور، گروه مهندسی علوم دامی، دانشکده کشاورزی، دانشکده‌گان کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران، کرج، البرز، ایران

رفتار حیوانات مزرع‌ای از جمله گاو، گوسفند، بز و طیور در واقع، واکنش آن‌ها به انواع محرک‌های محیطی از جمله به رفتار انسان‌ها است. در این زمینه، توجه به این امر مهم که حیوانات شبیه به انسان‌ها، دارای تمام سازوکارهای مغزی- نخاعی دریافت و پاسخ هستند، بسیار حیاتی است. علم رفتارشناسی بیش از یک قرن پیش، با تلاش دانشمندانی مثل داروین، لورنز، اریستوتل و دیگران از بیولوژی مستقل شد و در طول این سال‌ها، برای اثبات اینکه حیوانات به صورت عام و دام‌های مزرع‌ای به صورت خاص دارای احساسات و عواطف هستند، سختی‌ها و ریاضت‌های بسیاری کشیده شد. امروزه دیگر برای کمتر کسی عجیب و غیرقابل باور است که گفته شود: "حیوانات هم مثل انسان درد می‌کشند، تمام آنچه برای ما انسان‌ها دردآور و زجرآور است، برای حیوانات هم همین گونه است."

اما، برای اثبات همین حقیقت ساده، در طول یک قرن گذشته دانشمندان و محققان بسیاری تلاش کرده‌اند و سختی‌های بسیاری کشیده‌اند. ما در این مجال کوتاه، تنها به یک جنبه از اهمیت رفتار با دام‌های مزرع‌ای می‌پردازیم و آن اهمیت و جایگاه رفتار خوب و توأم با مهربانی در تولیدات بیشتر و با کیفیت‌تر است. سوال مهم و اساسی این است که چه ارتباطی بین رفتار با دام‌ها و تولیدات آن‌ها وجود دارد؟ با یک مثال این ارتباط نشان داده می‌شود:

در گاوهای شیرده، تحقیقات متعددی نشان داده‌اند که نوع رفتار کارگرا، دقایقی قبل از ورود گاو‌ها به سالن شیردوشی و نیز در زمان حضور گاو‌ها در این سالن، بسیار بر تولید شیر گاو‌ها تأثیرگذار است. در واقع، در گاو‌های شیرده که مهمترین محصول تولیدی، شیر بیشتر و با کیفیت است و تمام هزینه‌ها و زحمات برای این هدف انجام می‌شود، سالن شیردوشی **گلوگاه اقتصادی** گاوداری است. حال اگر کارگران و افرادی که در سالن شیردوشی با گاو‌ها سروکار دارند، انسان‌های مهربان، علاقه‌مند و با احساس نسبت به گاو‌ها باشند، آن‌ها را تنبیه نکنند، شلاق نزنند، سر و صدا نکنند و ... نسبت به زمانی که تمام این صفات برعکس باشد، مستقیماً بر شیر تولیدی اثر معنی‌داری خواهد گذاشت. تأثیر رفتار خشن توأم با تنبیه بر تولید شیر در گاو‌ها، در تنها تحقیقی که در این زمینه در ایران انجام شده است، به شکل چشمگیری باعث کاهش تولید شیر گاو‌ها شد^۱. برخی تحقیقات دیگر، حتی این تأثیر را تا ۲۰ درصد کاهش تولید شیر نیز گزارش کرده‌اند^۲. این مقدار کاهش تولید شیر، فقط به علت رفتار خشن کارگراهای شیردوشی، یعنی حتماً این گاوداری ضرر می‌دهد و تمام هزینه‌های دیگر اعم از خوراک، کارگر، برق و ... به هدر رفته است.

آثار سوء رفتار توأم با خشونت و نامناسب کارگران، بر جنبه‌های دیگر تولیدات دامی اعم از گوشت، تخم مرغ و ... کمتر مورد تحقیق قرار گرفته است، اما تردیدی وجود ندارد اگر چنین تحقیقاتی انجام شود، آثار این رفتارها مشابه با کاهش تولید شیر خواهد بود. کوتاه سخن این که، رفتار مناسب و توأم با مهربانی و ملاحظت با دام‌ها، حتی اگر به دلایل اخلاقی و رعایت حقوق دام‌ها انجام نشود، برای جنبه‌های اقتصادی و تولیدات بهتر و با کیفیت‌تر دام‌ها، یک ضرورت انکارناپذیر است و سوال مهم آخر این که، در گاوداری‌های ایران چقدر این نکات رعایت می‌شود؟!

*نویسنده مسئول: zeinoaldini@ut.ac.ir

دبیر تخصصی: دکتر طویی ندی

بخش: فیزیولوژی دام و طیور

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۲۵ تاریخ بازنگری: ---/---/--- تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۲۸ تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۲/۰۳/۰۸

رفرنس‌دهی: زین‌الدینی، س. رفتار خوب با حیوانات یک ضرورت حیاتی است. علمی-ترویجی (حرفه‌ای) دامستیک، ۱۴۰۲؛ ۲۳(۱): ۴.

منابع اشاره شده: ^۱ سر رشته داری و همکاران، علوم دامی/ایران، دوره ۵۰، شماره ۲، تابستان ۹۸ - ^۲ D. Hana et al., Animal Science, 2006, 82:791-797

AnimSSAUT